

ACC. N:R M. 13359: 1-12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Småland Upptecknare: Emeli Lohander, Vislanda
Härad: Albo Berättare: " " "
Socken: Phatelöv Berättarens yrke: Småbrukare
Uppteckningsår: 1954 Född år 1885 i Phatelöv

Man och kvinna. s. 1-12.

N. M. 39.

Manliga egenskaper.

Det, som var utmärkande för mannen var väl hans mod och styrka. En man, som väl skötte det yrke han valt, eller den ställning, som blivit hans har ofta kallats en bra karl. Han höll även sitt ord och gjorde rätt för sig. Alltså en bra bonde kunde få ut så mycket som möjligt av sin gård, en bra hantverkare kunde göra sko kläder och mycket annat till belåtenhet.

Här i denna socken finnas en del större gårdar. Deras ägare ha inte bara varit styrande på sin gård, utan deras krafter hava även tagits i anspråk för allmänna värv. ofta en lång rad.

Ömhetsskattelsen har varit vanliga i familjen emellan barn o' föräldrar, samt förlovade. Man hade hög hatt och häpp. Det kunde vara en fin kryssa kanske av silkes, om den var en gåva. En fin kedja i blocken var även vanligt.

N. M. 39
1

ACC. N:R M. 1.3359:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Att tatuera sig har inte varit vanligt på landet. Vid sekelskiftet hade många män skägg. Den, som var bonde kunde ju inte göra något mer passande än att taga vara på, och odla alla slags växter en del, som föda åt djuren, andra människor föda samt en del, som såldes till apoteket. Och det var ^{även} det andra män, som sysslade med örter det var ju studerande. De togo ibland upp örter med roten och stoppade dem i sin väska. Sedan prässades den. Några män ha alltid brukat syssla med poesi. De vanliga spelmännen spelade fiol och även dragspel. De, som sjöngo psalmer användför länge sen psalmböcker. Detta instrument kunde spelas av både män och kvinnor. Den, som ägde gård hade ett skrivbord där han hade sina papper förvarade, en stor stol höjde till. Mannen hade även sin tobakshylla. Där fanns långa söppipor

2

och allt annat, som höjde räkning till.

Kvinnan: har inte gjort några uppfinningar. Hon har inte kunnat bygga hus. Allt sådant har varit mannens föra, han har varit född att härskas. Allt sedan Babels torn byggdes har han sysslat med att göra allt högre hus, men det har hänt att de rivits ner igen. Kvinnans värld har varit hemmet.

Hon har skött sina barn, passat mannen, lagat mat. Det är inte lätt att tala om allt arbete inom hemmet, i en tid då allt, eller en stor del var hemarbete. Några får fans nästan i varje gård. Dessa brukade kvinnorna klippa. Sedan tvättades ull. På vintern måste ullens kardas och spinnas, sedan vävdes så bra tyger att det inte går, att få köpa mer för tiden för pengar. Det var inte lättare med linnet, som skulle bli såkan önskvärd handdukar. Det vävdes långa vävar, på våren lades de ut för blekning.

Ensamma kvinnor sysslade med att spinna ull och lin och äpen andra, som försökte tjäna en slant. Det omkring 60-talet här i socken en fattig kvinna, som spann lingen och annat synnerligen bra. En dag gick hon till en större bondgård, och frågade efter arbete, husmodern var inte på gott humör, utan förklarade att hon fick spunnet så mycket som helst bara för skönen. Skönen var matvård, som gavs åt dem, som brukade spina eller väva. Kvinnan fick arbete fastän det var lite betalt. När folk gifte sig fick ju husmod^{er} en mycket till skäp och kistor. Hon borde se efter barn och tjänstefolk, så att allt gick rätt till.

4) Har inte hört att man gjorde skillnad på pojkar och flickor, vid matbordet, men det passade inte att flickor sprang omkring här som helst. När skolbarnen skulle bada gick flickor och pojkar var för sig. Under heta sommar badades mycket

pojkar ville försöka dyka och plaskade onödigt mycket i vattnet. Om en kvinna blev änka, blev hon som bekant, myndig. Att klippa håret var inte något vanligt. Det flätades och sattes i en knut i nacken. Ju längre hårfläta en flicka hade, dess bättre. Hon hade gärna en gran rosett, när hon var välklädd. När hon gått och läst, satte hon upp håret i en knut. Det fanns kvinnor, som värde förkläde, som de gick omkring och och sålde, de varo bra, de hade gula ränder. Det var någon värtfärg det gula. Sanna förkläde voro ju vanliga mer än nu för tiden. De gamla träskrinen voro gäinställe för silkekläde smycke broschar och dylikt. De voro dyrbara om en rik kvinna ägde dem. Den fattiga hade inte mycket granulat. Att få "våktä" barn var inte någon heder för någon kvinna. Det kunde sägas: "Det är en bra flicka men hon har ett barn". Att rida var fint. Fräknarna på Huseby kommo ofta vägen fram

på sina fina ridhästar. Den arbetande kvinnan kunde rida ut hästen till kete, och andra ärenden, men nu sycklar hon hellre. Att möta en kvinna var inte så farligt ^{men} att möta en katt, som sprang öfver vägen var inte bra. På "fina" ställen hade fräknar sitt rum, sedan fanns det en pig-kammare och drängarna hade sitt rum i drängstugan.

Det fanns en myckenhet små stugar och folk fick ordna sina liggplatser så gott det lät sig göra. Manner hade väl ingen modetidning, hans kläder voro nästan ^{alltid} likadana med några små förändringar. Den kvinnliga världen har däremot långt varit mycket sysselsatt med det, som var mycke modet. Det kunde vara mycket, att utstå om en kvinna skulle vara på modet. Det var svårt med snösåret och kronliners kjolar, som släpade i smutsen, och mycket annat. En man kunde bli som helst han blev ju först bände. Det var ju

7) Torunget ty alla behövde något, att äta, såst för-
aktade ha sådana människor varit, som inte
ha velat arbeta. Med kunnighet försäga, att
lära, att styra, har ju has ju alltid följt ett gott an-
seende. Männen hade tungt arbete innan det
fanns maskiner, att mjölka var alltid kvinnösa
likaså säsa hö, sköta "kallgen" allt inomhusarbete
var ju likaså kvinnans. En pojke kunde t väl gå
efter ved och vatten, men han ville gärna vara
utomhus. På sommaren behövdes vallpojkar.
Det gick inte till på samma vis som nu för tiden.
Du sättes taggtråd omkring det område, som skall
betas hos ö hästar på ute natt och dag, till dess stycket
arbetats. För omkring 60 år sen var det gott om folk.
Kreaturen togs om hand av vallpojken sedan
de mjölkats. På kvällen fick de ^{dränka} hem igen.
Det kunde vara lång väg till betsplatsen, men det
föll ingen djursägare in att djuren skulle vara ute
om natten.

M. 13359: 8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8

Sedan kvinnan blivit myndig och kunnat gå i skolor, liksom männen, så har hon ju kunnat.

Hon sätter ju på kontor, på posten och vid sjukvård behövs många kvinnor, en och annan kan bli läkare.

Under den gamla goda tiden fingo de förnämna flickorna skaffa sig ett bra hem. Då fingo de ha en eller två pigor och behövde alltså inte slita. Men att arbeta är bra om det är lämpat efter den arbetandes krafter.

8) Kvinnan på landet har brukat sköta kalvar, grisar och hänsen. I slätterna var det beottom. Det släddes med lje. Männen gingo ut tidigt på morgonen. När kvinnorna hade gott kalvar ö grisar samt diskat något så gingo de ut för att räfsa. Flöet breddes ut för att torka. Vid gott råder gick det fort undan. Vid regn blev det dåligt hö, som i detta år. När arbetslaget kommo hem, måste kvinnorna mjölkkalaga mat passa smädjeren och mycket annat. De hade alltså längre arbetsdag. —

M.13359:9

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

och unga människor arbetade tillsammans, så blev
det alltid skoj man skämtade med varandra, och
om någon var tyst av sig eller blyg, så kunde sådana
bli föremål för skoj. I Ljööby gård hölls på 80-talet
en skördefest. Far berättade att ägaren höll ett tal och
tackade först vår Herre, och därefter folket, som arbetat,
det var mycket folk. Vädret hade varit så bra, att skörden
var färdig den 31 augusti. Kvinnor kunde vara med vid en del
gille, de måste åtminstone tillaga den mycketna maten
och passa upp vid borden. Så var det vi taklagsöl.
Det var ju männens gille varo de mycket, så var det så
mycket bättre. Kvinnor fick sköta om förtäringen
vid skörde-lygt och andra gillen själva hade de
koffarepen, där människornas goda och även onda
sidor dryftades. Vid barnfödelse, kunde det hända
att mannen var närvarande. Det kunde kvinnan
någon gång vilja. Doktorn kunde ju behövas,

Skriv endast på denna sida!

M. 13359: 10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10

någon gång. Då var det ju en man, som kom. Fadern
blev lyckönskad. Äldre föreställningar äro inte
bärda. När barnet skulle döpas så bars det fram av en
kvinnor, hennes man gick även fram. De kallades "gäffa"
och "gourså". Ett par unga voro också med. De stode en
vid varje sida. Fadrasna förmanades att "jämte barnets
föräldra i synnerhet vid deras främsälle tillse att barnet
i dygd och Herrens fruktan".
(supprakt)

Vid bröllop. Bönemannen var en man. En sådan
som hade lätt för att prata. När han sågade dem, som
han ville sammanföra, så pratade han om husa bra,
snäll, och god den flickan var, den skulle passa på
denna gården o. v. För sitt besvar skulle han ha
en vit kemsvad skjorta. Unga män brukade göra
ärbord beklädd med gransis och så skriva de brudpart
namn över dörren samt Välkommen. Om det var
ett förmämlig bröllop, blev det mycket kvinnligt

M. 13359: 11.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

arbete. De skulle även "klä" bruden och gösa henne så behaglig som möjligt. Alltid var den närmaste släkten som kom närmast brudparet både hemma och vid kyrkan. Begravning: Om en man var död så skulle han rakas och klippas. Det blev en mans gösa. Det fanns några som voro vana att gösa sådant, som behövdes då en död skulle läggas i sin bista, sådana blevo gärna anlitade. Vid ett sorgetåg voro först de närmaste både män och kvinnor som komma strax efter liket, sedan de närmaste granar och allt efter stånd och värdighet. För en uppsatt person ringdes längre än för folket i allmänhet.

Helger. Till julen ha kvinnorna haft mera arbete än till någon annan av årets högtider. Det var slakt, bak brödet borde räcka flera månader. Stortvätt, julöl brygdes och en del sömnad måste bli färdig.

11) Rengöringen måste vara man vara nog med. Det som inte blev gjort var som ett nederlag.

Skriv endast på denna sida!

Högtiderna under sommaren hade även med sig
rengöring. Tvätt, bak. Till pingst borde vårarbetet
vara slut, och vid midsommars pryddes huset med
löv och blommor. Ungdomen prydde husen med löv
och blommor sedan drog de långdans genom hela
byn. Några kunde spela dragspel och även fiol.
Det hände några år det lyöls förtäring på någon stors
gårdsplan, och även dryckjonn därtill. År 1876 då folkhög-
skolan ^{blev till} började, böndernas ungdom, och andra, som
tyckte om läsning, att samlas där där var fäst. Lekas
och dans fick förekomma till kl. slog 12 på natten.
De "fina" i socknen hade en och annan bjudning med
dans. Visst kunde de unga träffas. Det hände att de som
tyckte om en flicka, voro fattiga, så att de inte kunde
skaffa sig ett hem. Då reste de till Amerika, komma
hem igen och gifte sig och kunde köpa en gård och
sätta bo.